

את תפקידו העיתונאי כמשרת הציבור, כדי לספק את המידע שציבור במדינה דמוקרטית חייב לקבלו. להיפך, כמה מסעפי החוק מבהירים לחלוטין כי הוא דווקא מכוון בראש וראשונה נגד עיתונאים, הממלאים את תפקידם זה.

זהו חוק להגנה על טיפוסים כמו שמואל תמיר, דויד גלאס ושות' - חוק שנועד להעלים את תעלוליהם מעיני הציבור. לתפארת המליצה ניתנו לנאשמים ולנתבעים על פי חוק זה כמה הגנות, שערך כקליפת השום.

כך נאמר כי הנאשם או הנתבע יכולים לטעון כי "הפגיעה נעשתה בנסיבות שבהן היתה מוטלת על הפוגע חובה חוקית, מוסרית, חברתית או מיקצועית לעשותה". סעיף זה שימש כעלה-תאונה למעשה-הנבלה של המערך, שתמך בחקיקת החוק בסתר בכל שלביו, ושכמה מחבריו הצביעו בעדו בגלוי בהצבעה הסופית, על פי החלטה מפורשת של סיעתם שהעניקה לחבריה "חופש-הצבעה" בעניין היוני זה. ערכו של הסעיף אפסי. בית-המשפט העליון כבר קבע כי בישראל אין "חובה" של עיתונאי לדווח לקוראי - קביעה שיש בה כדי להחריד כל עיתונאי המודע לשליחותו.

במדינה דמוקרטית, היתה קביעה זו מחרידה גם את הכנסת ומביאה מייד לחקיקת חוקי-עיתונות, הקובע כי העיתונאי ממלא שליחות ציבורית חיונית, וכי חובתו היא לדווח לציבור על כל המתרחש במדינה. אך הכנסת לא זזה. היא השאירה על כנו את חוקי-העיתונות המנדטורי, המתייחס אל העיתונות כאל מכשיר חשוד של ה"נייביס", שיש לפקח עליו, לרסנו ולאסרו בשעת-הצורך, כדי לשמור על השילטון הקולוניאלי. על חוק מנדטורי זה נוסף עתה החוק החדש.

הגנה אחרת אומרת כי הנאשם או הנתבע יכול לטעון כי "בפגיעה היה עניין ציבורי המצדיק אותה בנסיבות העניין" - הגנה כה קלושה ומעורפלת, עד שגם ערכה קרוב לאפס. מה הן "נסיבות העניין"? מי קובע? במיקרה הטוב ביותר, יתפוס השופט את מקומו של העורך. העיתונאים ירסמו, יסתכנו במאסר, יישבו על ספסל הנאשמים, והשופט יקבע בבוא היום, כראות עיניו, מבלי שהחוק עצמו נתן לו אמות-מידה כלשהן, אם במיקרה הנדון היה עניין ציבורי ש"הצדיק אותו בנסיבות העניין". הנושג הצפוי לכל עיתונאי: מאסר של שנה אחת, ותשלום פיצויים בלתי-מוגבלים.

מי מעוניין?

איך נרקמה בכנסת הקנוניה לחקיקת חוק זה? האינטרס של גלאס ברור. הוא מייצג מיפגה אשר אחד משריה עומד עתה למישפט על קבלת שוחד, אשר שני שני שלה הואשם במה שהואשם על רקע "תיק אפרסק", אשר כולה מלאה פרשות שהשתיקה יפה להן. המפד"ל מעוניין נת להשתיק. היא הופיעה מאז ומעולם כאויבת קיצונית של חופש-העיתונות, ור סיבותיה עימה. הוא הדין, כמוהו, לגבי אגודת ישראל האנטי-ציונית, ששינאתה לעיתונות החילונית נובעת הן מעסקיה המפוקפקים עם הממשלה הציונית ה"ממנת אותה, הן מסיבות אידיאולוגיות.

ברור גם עניינו של פיראט פוליטי כמו שמואל תמיר, והשרידים העלובים של ד"ש. אחרי שביצעו את גדול תימרוני ה"רמאות הפוליטית בתולדות ישראל, כדאי להם להשתיק את קול העיתונות. מדוע מעוניין הליכוד לשבור את הראי הציבורי? די להסתכל בפניו, כדי להבין זאת היטב. מנחם בגין יכול להעמיד פנים של ליברל מופלג, כאביר הדמוקרטיה וחופש-הביטוי. אך אחרי שממ שלתו נחלה כישלון חרוץ בכל תחומי החיים, ואחרי שהוא עצמו חדל מלתפקד כראש-ממשלה הראוי לתפקידו, היה קל לשמואל תמיר לשכנעו שצריכים לסתום את פי העיתונות ולהאפיל את מירקע הטלוויזיה.

כל זה חמור. אך חמורה שיבעתיים התנהגותו של המערך. המערך יכול היה לסכל בנקל את החקיקה הזאת. הוא לא היה מעוניין בכך. להיפך, היה ברור בכל שלביו כי המערך מאושר מאוד על כך שהמפד"ל, הליכוד ותמיר מבצעים מלאכה מלובלכת זו. כי המערך מתכוון לחזור מחר לשילטון. החוק הזה בא להגן על בעלי-השילטון מפני העיניים הבוחנות של הציבור - אמצעי-התיקשות. השינאה הפאטולוגית של תמיר, האינטרס המושחת של המפד"ל, הזעם של הליכוד על העיתונות - כולם חברי יחד כדי לשרת, למעשה, את מפא"י.

תופעה זו צריכה להירשם על לוח ליבו של כל אזרח בישראל. בפרשה זו מתגלה התמונה האמיתית של מיפגת-העבודה, ערב שיבתה לשילטון. מבעד למסדי-העשן של חסי-הציבור מוכיחה פרשה זו, כי מפא"י החדשה, בהנהגת שימעון פרס, אינה אלא מפא"י היסטורית, האוטוקראטית במהותה, מימי-הישא של השילטון הבר גורוני. היא מתכוונת להתנהג בשילטון כבתוך שלה, כפי שהתנהג בעבר. אותן חסיבות שהביאה אותה לחקיקת "החוק לאיסור לשון-הרע" הביאו אותה עתה לקדם את חקיקת "חוק הגנת הפרטיות".

אלוהים ירחם על המדינה אם יזכה המערך ברוב מוחלט, ויוכל לחוקק עוד חוקים כאוות נפשו!

ציווי מוחלט

אני מעז להכריז כאן בצורה פסקנית: זה לא יקרה. איש לא יצליח לסתום את פי "העולם הזה" - כשם שאיש לא הצליח בכך בעבר. לא הצליחו בכך ההתנקשויות של שנים עברו - הפצצות במערכת ובדפוס, שריפת הארכיון והמישרדים שלנו, הנסיונות לרצוח או לחטוף אותנו, החרם הכלכלי רב-השנים, המישפטים הפליליים, התיבועות להכניס אותנו לבית-הכלא, חקיקת "חוק לשון הרע".

גם החוק החדש לא יצלח. נתמודד עימו ועם יוזמיו. נשיב מילחמה שעה. אם יהיה צורך להסתכן בהליכה לכלא, נלך לכלא. אני בטוח שאתה, וכל ציבורי-הקוראים שהתייצב תמיד לימין מערכת זו בשעה שכוחות-השחרור הסתערו עלינו, תעשו כך גם עכשיו. אנחנו מבטיחים להילחם. יתכן כי רבים סברו שהסיסמה הישנה שלנו הפכה זה מכבר מליצה לצורך הקישוט בלבד. אך היא תדריך אותנו גם עתה כציווי מוחלט: בלי מורא, בלי משוא-פנים.

לוי אשכול

עם כניסתו של "החוק הגנת הפרטיות" לתוקפו, עומדים עורכיו של עיתון חופשי ולוחם לפני הביררה: להפוך את עיתונם למעין מהדרה ישראלית של "איווסטיה", או לעלות על דרך המילחמה, העלוה להובילם לבית-הסוהר. אבי החוק, שמואל תמיר - מי שהתיימר בעבר להיות לוחם בשחיתות, שהפך בינתיים סמל השחיתות הפוליטית במדינה - לא הסתיר כי הוא יום את החוק כדי לסתום את פי "העולם הזה" ולהתכלל לעורכיו.

עוררו הנאמן של תמיר בחקיקת החוק, דויד גלאס - הבוגד הניצחי בזירה הפוליטית הישראלית - הודה בשיחות פרטיות שהחוק הזה הוא תוצאת "השינאה הפאטולוגית של תמיר להעולם הזה".

כל זה דומה מאוד לנסיבות קידתו של "החוק לאיסור לשון-הרע" לפני 16 שנים - חוק שיוזמו נימקו אותו בגלוי בצורך לסתום את פי "העולם הזה" - אך שפגע בעיתונות הישראלית כולה.

קשה להעריך באיזו מידה גרם חוק-לשון-הרע להתגברות השחיתות בארץ ולהסתאבות המישטר הדמוקרטי כולו. כמו חרב דאמוקלס, הוא תלוי יום-יום מעל לראשו של כל עורך-עיתון, הבא להחליט אם להסתכן בפירסום פרשות-שחיתות של אנשי-ציבור. מי יודע כמה גילויים לא התגלו, כמה פרשות לא נחשפו, מפני שאימתו של אותו חוק-תועבה הפחידה עורכים וכתבים?

בפרשות אשר ידלנו והבריו קיבלנו על עצמנו סיכונים חמורים ביותר, והיינו מוכנים ללכת לבית-הסוהר - ורק תודות לנכונות זו התפרסמו הדברים. לעומת זאת יזוק "הארץ" קשה כאשר פירסם סידרת-מאמרים על העולם התחתון בישראל. רק עתה מתברר כי ליוזמה זו של "הארץ" היו תוצאות חשובות וחיוביות - אך הדבר אינו מתקן את הנזק שנגרם ליוזמו, ביגלל אותו חוק.

אך גם "החוק לאיסור לשון-הרע", עם כל השפעתו ההרסנית על פעולת העיתונות החופשית, הוא כאין וכאפס לעומת חוק-התועבה החדש, המתקרא לשווא "חוק הגנת הפרטיות".

"החוק לאיסור לשון-הרע" בא, כביכול, למנוע פירסומים שאינם נכונים. "חוק הגנת הפרטיות" בא, בגלוי, למנוע פירסומים שהם אמת.

שיטות המאפיה

אין כחוק הזה בשום מדינה דמו-קרטית - ולא במיקרה. בשום מדינה שיש בה חוקה, שיש בה פרלמנט אחראי ודעת-קהל נאורה וערה, לא יכול היה חוק כזה להתקבל ולהתקיים.

לישראל אין חוקה, והדבר מאפשר לכל כנופייה של עסקנים, המשתלטים על רוב מיקרי בכנסת, להעביר בכנסת כל חוק, ויהיה אנטי-דמוקרטי ככל שיהיה. השבוע הוכח מחדש כי אין בישראל פרלמנט אחראי. כנסת זו, שבה שולטת המפד"ל - מיפגה שדגל השחיתות הוא דיגלה האמיתי היחיד - ושבה מסתובבים טיפוסים כמו שמואל פלאטורשו, עקיבא נוף ו'גבר מועדי, מסוגלת לכל דבר. הצורה שבה נחקק חוק זה - לפי שיטות המתאימות יותר למאפיה מאשר לפרלמנט, בגניבה, תוך הונאה והולכת שולל, כימעט בהחבא - מעידה כאלף עדים על הידרדרות הפרלמנטריוס הישראלי.

אשר לדעת-הקהל הנאורה והערה - אין ספק כי העיתונות היומית מעלה בתפקידה כאשר התייחסה להצעת-החוק תחילה בשיוויון-נפש, מתוך תחושת-כוח כוזבת, בהנחה המוטעית ש"הם לא יעזו".

תחת לגייס בעוד מועד את דעת-הקהל, תחת להעמידה על החומרה הקיצונית של חוקיק זה, עסקו העורכים בשתדלנות רפה, והתנהו כיהודי-גטו בחצרו של פריץ פולני.

קבלת החוק הזה אינה ממוטטת רק את אחד מעמודי-התווך של חופש-העיתונות. היא שופכת גם אור מבהיל על מצבה של הדמוקרטיה הישראלית. היא כבר בשלה להתערות כוחות-השחרור הרבה יותר מכפי שנדמה לרבים.

לבית-הסוהר

החוק החדש הופך שורה ארוכה של פעולות עיתונאיות, המקובלות בעולם הדמוקרטי כולה לעבירות פליליות ולעוולות אזרחיות. משמע: ניתן לכלוא את העורכים, וגם לתבוע מהם פיצויים מפלגים.

הנה כמה מן העבירות החדשות:

- בילוש או התחקות אחרי אדם. לא נאמר כי אין הדבר חל על התחקות אחרי בעל משרה ציבורית, במיטתה של חקירה עיתונאית.
- פירסום צילומי של אדם ברבים, בנסיבות שבהן עלול הפירסום להשפילו או לבזותו. לא נאמר כי הדבר אינו חל על איש-ציבור, המצולם - למשל - בוועידה מיפגתית כשהוא מפהק, או בכנסת כשהוא מנמנם, או בסעודה ממלכתית כשהוא אוכל בצורה בלתי-אסתטית. דווקא סעיף זה, שנועד להצר את צעדי הטלוויזיה ועיתון-החדשות מצולם כמו "העולם הזה", חושף בעליל את כוונות יוזמיו.
- העתקת תוכן של מיכתב או כתב אחר, שלא נועד לפירסום, או שימוש בתוכנו, בלי רשות מאת הנמען או הכותב. זהו הסעיף הנורא ביותר, כימעט כל חקירה עיתונאית, שמטרתה היא לחשוף שחיתות, עוולה, פגיעה באזרחים או מעשי-זדון של איש-ציבור מסתמכת על תוכנה של התכתבות שלא נועדה לפירסום - כגון תיכתובת בין פקיד אחד לשני. אפשר להביא לכך מאות דוגמות מחקירות "העולם הזה", ובכללן החקירות החשובות ביותר, שגרמו למהפכה במסודות-שילטון שונים. הדוגמה הקלאסית: התכתובת החשאית במישרד-המישפטים על הקנוניה לחפות על מפכ"ל המישטרה, יחזקאל סהר, ששיקר בבית-המישפט. התכתובת זו נמסרה לנו על-ידי ארכיב בעל חוש אזרחי, חי חסידוף, שנדון על כך למאסר. מנינו במישפט: עורך-הדין שמואל תמיר. לפי החוק החדש, היו נכלאים אז גם עורכי העולם הזה.
- פירסום של כל דבר שהושג על-ידי התחקות אחרי אדם, או תוך הפרת חובת-סודיות של מישוה, או על-ידי שימוש בידעיה "שלא למטרה של שמחה נמסרה".
- פירסום של עניין הנוגע לחייו האישיים של אדם, גם כשהוא איש-ציבור.
- אילו היו סעיפים אלה קיימים כאשר ניהל "העולם הזה" את המערכות הגדולות נגד שליטי חושיטאן וצמרת המישטרה בשנת ה-50, או נגד מנהלי "נתבי נפט", אשר יילין, מנהלי "שיכון עובדים" בשנות ה-70, היינו כולנו נודדים אז לבית-הסוהר.

הגנה כקליפת השום

בשום מקום לא נאמר בחוק זה כי איסוריו אינם חלים על עיתונאי, הממלא